Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтынньы ыйтан тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 83 (5595) | 1981 сыл. От ыйын 14 күнэ оптуорунньук | Сыаната 2 харчы

ОТ ЫЙЫН 16, 17, 18, 19 КҮННЭРИГЭР СҮӨҺҮ АҺЫЛЫГЫН БЭЛЭМНЭЭҺИНИГЭР ОБЩЕСТВЕННОСТЬ КҮРГҮӨМНЭЭХ ТАХСЫЫТА.

БҮТҮН ДЬЫЛЫ БЫҺААРАР КЭМ

И. П. ЛИСТИКОВ,
ССКП райкомун бастакы секретара

ССКП XXVI съеһин ыйыыларын уонна «Уон биирис пятилетка сорудахтарын ситиһиилээхтик толорор уонна аһары толорор иһин, Бүтүн Союзтааҕы социалистическай куоталаһыы туһунан» ССКП Киин Комитетын, Союз Министрдэрин Советын, профсоюз Киин Советын уонна комсомол Киин Комитетын уураахтарынан салайтаран, оройуон коммунистара уонна бары үлэһит дьонноро ааспыт общественнай сүөһү кыстыгар уонна 1981 сыл бастакы аҥарыгар производство кэдьүүһүн үрдэтиигэ кэккэ үчүгэй түмүктэри ситистилэр. Ол курдук, совхозтар уонна производственнай тэрилтэлэр пятилетка бастакы сылын алта ыйын былааннарын аһары толоруттулар. Бүтүн Союз үрдүнэн тэнийбит социалистическай куоталаһыыга киирсэн совхозтар рабочайдара, тыа хаһаайыстыбатын специалистара ССКП XXVI съеһин көрсө уонна съезд кэмиэзэҕи ылыммыт эбээһэтэлистибэлэрин чиэстээхтик толордулар.

Совхозтар государствоҕа эти, үүтү атыылааһын уонна түүлээҕи оҥотуон калааһын былааннарын уонна эбээһэтэлистибэлэрин лаппа аһары толордулар. Кыстык ыйдарыгар ыччат сүөһүнү тэлэһүтүү биир төбөҕө 103,2 кг тиийдэ, валовойунан үүтү ыаһын эбээһэтэлистибэтэ толорулунна.

Общественнай сүөһү кыстыгар ордук үчүгэй түмүктэри ССКП обкомун бюротунан биһирэммит эбээһэтэлистибэлээх Карл Маркс аатынан совхоз коллектива ситистэ. Совхоз кыстыкка ылыммыт эбээһэтэлистибэтин бары көрүҥнэринэн куоһарда. **Биирдии ыччат сүөһүнү 105 кг оннугар 110,4 кг тэлэһүттэ, фуражнай ынах аҕыттан 970 кг үүтү ыыр соругун 1008 кг-нан толордо, сүөһү өлүүтүн лаппа аччатта.**

Совхоз рабочайдара, ити ситиһиилэригэр тирэҕирэн, биирдии фуражнай ынахтан 1500 кг үүтү ыырга, государствоҕа былааны таһынан 400 тоннаны атыылыырга, оттон Тоҕоон бригадатын ыанньыксыттара 2 тыһыынчалаах кирбиэни ыларга соруктанан үлэлииллэр.

Кыстык ыйдарыгар үүтү ыаһыныга, сүөһүнү тэлэһүтүүгэ үчүгэй түмүктэри Бахсы, Мугудай, Тыадаар, Хайахсыт отделениелара ситистилэр.

Ол гынан баран бастыҥ кыстыгы курдук общественнай сүөһүгэ толору, үчүгэй хаачыстыбалаах аһылыгынан хааччыммыт кэмнитигэр үлэбит түмүктэрэ эрэ-дэхэ үчүгэй буолбатахтар. 730 ынах сүөһү, 124 сылгы туһата суох өллө, привеһи ылым. Үүтү ыаһын кыстыктааҕы уонна сыл аҥардааҕы былааннарын сорох отделениелар толорботулар.

Ордук мөлтөхтүк Субуруускай аатынан совхоз үлэлээтэ. Тэрээһин мөлтөҕүттэн тустаах үлэҕэ эппиэтинэс намыһаҕыттан уонна көрдөбүл, контуруол мөлтөҕүн түмүгэр совхоз үүккэ хаалыылыттан тахсыбата. Үүтү валовойунан ыаһыныга эбээһэтэлистибэтин толорбото. Биирдии фуражнай ынахтан 614 кг эрэ үүт ыанна. Ити оройуон орто көрдөрүүтүттэн 249 кг-нан аҕыйах. Биирдии ыччат сүөһүнү 79 кг-нан эрэ тэлэһүттэ. Ол оройуон орто көрдөрүүтүттэн 24 кг-нан аҕыйах. Ыччат сүөһү туһата суох өлүүтэ оройуонҥа уопсай өлүүттэн 30,7 бырыһыанын ылла. Ол үрдүнэн совхоз салалтата сайыҥҥы ыйдарга киирэн баран балаһыанньаны көннөрөр сэниэлээх, дьоҥҥо тиийимтиэ дьаһалы ылбата. Түмүгэр бэс ыйыгар биир фуражнай ынахтан 155 эрэ кг үүтү ыата (оройуон көрдөрүүтэ — 225 кг). Мэччирэҥ бастакы ыйдарыгар 23 ынах сүөһү көнүчүнэн өлүннэ. Сыл аҥардааҕы түмүгүнэн бу эрэ совхоз государствоҕа үүтү атыылааһын былаанын толорбото.

Оройуон совхозтара, сорох отделениелара кыһыҥҥы уонна саасчы ыйдарга баар кыахтары толору туһаммататтарын, мүччү туппуттарын түмүгэр хаалыыларын сайыҥҥы үс ыйдарга ситэрээх түсээхтэр.

Бэс ыйыгар 1124 тонна үүтү государствоҕа атыылаатыбыт, оттон хааллыбыт мэччирэҥ үс ыйыгар 4060 тонна үүтү атыылыахтаахпыт, ол иһигэр от ыйыгар — 1540 тоннаны. Итини толорорго хас ыанньык ферма аайы күннүнэн, декаданан чуолкай сорудах тиэрдиллиэхтээх. Ону толоруутун күннэтэ хонтуруоллуохха. Бостууктарынан бастыҥ дьоннору үлэлэтиэххэ. Эбии аһылыгы быһымыахха.

Ыанньык фермаларга партбюролар коммунистартан, депутаттартан политтэрийээччилэри анаахтаахтар. Депутатскай постары үлэлэтиэххэ. Сүрүн болҕомтону үүт хаачыстыбатыгар уонна сыатын үрдэтиигэ ууруохха. Уопсайынан, сайыҥҥы кэмнэ үрүҥ илгэни үксэтэр иһин хас биирдии ыанньыксыт, ферма тустаах эбээһэтэлистибэтин толорорун иһин үчүгэй түмүктээх, кэдьүүстээх тэрийэр үлэ, дьиҥ хамсатыылаах социалистическай куоталаһыы тэриллиэхтээх.

Сыл ааспыт ыйдарыгар 552 тонна эт государствоҕа атыылаатыбыт (сыллааҕы былаан 2190 тонна). Билиҥҥи туругунан былааны таһынан 3290 ынах, 3718 сылгы сүөһүлээхпит. Онон эти оҥорууну былаанын лаппа аһары толоруу сүөһүнү мэччирэҥ кэмигэр уотууттан эрэ тутулуктаах. Дьэ ол иһин былырыыҥҥы үчүгэй опыкка уонна кыстык түмүктэригэр тирэҕирэн оройуон бостууктара, тыа хаһаайыстыбатын специалистара **2500 ыччат сүөһүнү хас биирдиилэрин 130 кг тэлэһүтэргэ, туттарыллар сүөһү тыыннаах ыйааһынын 330 кг-ҥа тиэрдэргэ, 90-тан итэҕэһэ суох бырыһыана үрдүк уойуулаах буолуутун ситиһэргэ, онон государствоҕа былааны таһынан 25 тонна эти атыылыырга** ылыммыт үрдүк эбээһэтэлистибэлэрин республика үрдүкү органнарыгар биһирэттилэр.

Билиҥҥи туругунан уотуллар субаннары 45 бостууктар 16 звенолорго түмүллэн көрөллөр. Звеньевойдар совхозтар партковнарынан бигэргэтиллиилэр, сорох звенолорго тканевай препараттары 2 төгүл туттуннулар, маршрутунан мэччитии олохтонно эрэр. Барыллыыр ыйааһыннар түмүктэринэн, бэс ыйыгар биирдии ыччат сүөһү ортотунан 22 кг тэлэһүйдэ.

Ол гынан баран, бэрэбиэркэлэр көрдөрөллөрүнэн, сорох звенолорго сүөһүнү тэлэһүтүүгэ наадалаах зооветеринарнай көмөлөр ситэ оҥоһуллубаттар. Сорох бостууктар тканевай препараттары, минеральнай уонна эбии аһылыктары киэҥник туһана иликтэр. Куйаас күннэргэ, үөннөйүүр түһүүтүгэр күлүктээх сирдэри булларым, түптэлээһини ситэ тэриллибэт. Күһүҥҥү уотар площадкалары тутуу бытаарда. Ити итэҕэстэри түргэнник туоратыахха.

Пятилетка бастакы сылыгар эти оҥоруу уонна үүтү ыаһын эбээһэтэлистибэлэрин толоруу кэлэр күһүҥҥэ общественнай сүөһү кыстыгар бэлэмнэнииттэн улахан тутулуктаах. Урукку сыллар опыттарыттан көстөрүнэн хас биирдии отделение аайы кыстык хотон өрөмүөнүгэр бэстайааннай звенолары тэрийэр ордук кэдьүүстээх. Сүөһү аһылыгын бэлэмниир сыахтарын уонна фермалар механизацияларын оҥоруу былааннаммыт болдьоххо бүтэриллиэхтээх. Сельсоветтар исполкомнарынан фермалары кыстыкка бэлэмнээһиҥҥэ тэрийэр, хонтуруоллуур комиссиялары тэрийиэххэ. Итиниэхэ сүрүн болҕомтону быйыл үлэҕэ киириэхтээх саҥа хотоннорго ууруохха.

Алта ый түмүгүнэн Тыа хаһаайыстыбатын министерствотын үбүлээһининэн совхозтар бэйэлэрин күүстэринэн ыытыахтаах объектарын тутууга наһаа бытаардылар. **Ол курдук, хаһаайыстыбаннай ньыманан ыытыллар тутууга былаан 1764 тыһ. солк. эбит буоллаҕына 650 эрэ тыһ. (37 бырыһыана) үп туһаныллынна.** Тутуу ордук бытааннык Карл Маркс аатынан совхозка ыытыллар. Ити итэҕэс туоратыллыахтаах.

Бурдук, хортуоппуй уонна оҕуруот аһын хомуурутар билиҥҥиттэн кичэйэн бэлэмнэнэри хааччыйар туһунан ССКП обкомун уонна Саха АССР Министрдэрин Советын аналлаах уурааҕтара таҕыста. Хомуурга бэлэмнээһин туһунан боппуруоһунан совхозтар парткомнара, маныаҕы сүһүөх партийнай тэрилтэлэр күүскэ дьарыктаныахтаахтар. Итиниэхэ сүрүн болҕомто хортуоппуйга, оҕуруот аһыгар ууну куттарарыга кыттааннах хонтуруол олохтонуохтаах. Бааһыналары сүөһү, сылгы тэпсибэтин наадатыгар бааһына харабыллара үлэлэрин күүһүрдүөххэ.

Оройуон киинин промышленнай, производственнай уонна нэһилиэнньэни хааччыйар тэрилтэлэриттэн сыл аҥардааҕы былааннарын райпо бырабыланньата (Монастырев Н. Н.), «Якутсельстрой» ТМУ (Артемьев Н. С.) толорботулар. Киниллэр сыл аҥарынааҕы хаһаайыстыбаннай үлэлэр түмүктэрин сиһилии ырытан, чуолкай дьаһаллары ылыахтаахтар. Итиниэхэ улахан болҕомто нэһилиэнньэни хааччыйыы боппуруоһун туһсарыгар туһаайыллыахтаах. Хас биирдии производственнай үлэһиттэр күүстэрин бэйэтин экономическай көрдөрүүтүн уонна оҥорор бородууксуйатын хаачыстыбатын тупсарыыга, былааны номенклатура бары көрүҥнэринэн толоруутуга туһаайыахтаах. Уопсайынан, **пятилетка партия XXVI съеһэ ыытыллыбыт сылын былааннарын, эбээһэтэлистибэлэрин толорботох биир даҕаны промышленнай, производственнай уонна хааччыйар тэрилтэ суох буолуохтаах.**

«Сүөһү иитиититтэн биһиги түгу ылыахпытын баҕарарбыт бүтүннүүтэ эбэх эт, үүт уонна да атын бородуукталар — ити барыта, кэлин тиһэҕэр, аһылык, араас уонна үрдүк хаачыстыбалаах аһылык дэлэй буолуутуттан тутулуктаах» — диэбиттэ Л. И. Брежнев уонна Уон биирис пятилеткаҕа сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин пятилеткатынан буолуохтаах диэн улахан соругу туруорбута.

Общественнай уонна кэтэх хаһаайыстыбаҕа баар 27 тыһ. ынах, 12 тыһ. кэриҥэ сылгы сүөһүгэ аһылык дэлэй саппааһын бэлэмнээһин [illegible] эппиэттээх дьаһаллары ылар уонна олохтуур сорук турда. Кистэл буолбатах, ааспыт сылларга бу боппуруос сөптөөх болҕомтоҕо ылыллыбатаҕа. Ол түмүгэр оройуон совхозтара онус пятилетка устатыгар ааспыт эрэ сылга сүөһүнү арыый дэлэй аһылыгынан хааччыйбыттара.

ССКП XXVI съеһэ сүөһү иитиитин үлэ ударнай фронунан билиннэ. Итини сибээстээн партия обкомун быйыл саас ыытыллыбыт иккис пленума 1981 сылга республика сүөһү аһылыгын бэлэмнээһиҥҥэ тосту өҥүллүүлээх сайыныгар оҥорорго уураах ылынна.

Оройуон хаһаайыстыбалара быйыл сайын 36000 тонна оту (ити былырыыҥҥы курдук үүнүүлээх, хаһан да буолбатах сайыҥҥа оттоммут оттон 3600 тоннанан элбэх), ону тэҥэ 10700 тонна силоһу, 800 тонна АВМ бородууксуйатын, сенаһы бэлэмниэхтээхпит.

ССКП обкомун пленумун уонна холбоһуктаах мунньах уурааҕынан бэс ыйын 25 күнүгэр совхозтар 2100 киһини, 118 звенолары окко таһаарыахтаахтар этэ. Оттон от ыйын 9 күнүгэр 1600 эрэ киһи, 98 звено таҕыста. Ордук бытаарыыны Эрилик Эристиин уонна Субуруускай аатынан совхоз таһаардылар. Оттооһун тэтимэ бытаан. Кэбиһии олус аҕыйах.

Баччаалга диэри силлээс угулла, АВМ бородууксуйата оҥоһулла илик. Силлээһин бэлэмнээһиҥҥэ 8 механизированнай звено тэриллибитэ. Оттон 5 эрэ звеноҕа кормовой культураларга уу куттарыллар. «Чурапчы» совхоһа уонна Эрилик Эристиин аатынан совхоз Чакырыгар саҕалыы да иликтэр.

Сүөһү аһылыгын бэлэмнээһиҥҥэ общественноһы кытыннарыыга оройуоҥҥа уонна совхозтарга оперативнай штабтар тэриллиилэр. Киниллэр былааннарынан от ыйын 4—5 күннэригэр субуотунньуктар ыытыллыылар. Субуотунньуктарга 484 киһи кытынна, 385 тонна дулҕа, 21 тонна лабыкта бэлэмнэннэ, о. д. а. үлэлэр ыытыллыылар. **Бу субуотунньукка оройуоннааҕы балыыһа, олох-дьаһах комбината, суол участката, Болтоҥо, Хатылы, Соловьев нэһилиэктэрин общественноһа кыттыбатылар. Бу улахан сыыһа көннөрүллүөхтээх.**

Общественность уонна тэрилтэлэр күүстэринэн быйыл 5600 тонна от оттонуохтаах. Ити былырыыҥҥытааҕар 2000 кэриҥэ тоннанан элбэх. Үгүс шефтээх тэрилтэлэр бэстайааннай оттуур звенолары таһаарыыга бытаардылар, онон үрдэтиллибит, тыргааһыннаах былааны толорууга билиҥҥиттэн хаалыыны таһаараллар. Быйыл шефтээх тэрилтэлэр бэриллибит былааны толоруулара булгуччулаах, государственнай былаан курдук нэстэнэр. Партийнай тэрилтэлэр, сельсоветтар сүөһү аһылыгын бэлэмнээһиҥҥэ общественность кыттыытын хаһааҥҥытааҕар да кэҥэтиэхтээхтэр. Уопсайынан сүөһү аһылыгын бэлэмнээһиҥҥэ кыттыбат биир да киһи суох буолуохтаах. **Ким кыахтаах аата оттооботох, сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин үлэтигэр кыттыбатах атын фондатыттан оту ылбатын туһунан билиҥҥиттэн эрдэттэн сэрэтиэххэ.**

Сүрүн болҕомто сүөһү аһылыгын бэлэмнээһинин, от хаачыстыбатыгар ууруллуохтаах. Итиниэхэ народнай хонтуруол олох-

(Бүтүүтүн 2-с стр. көр).

БҮТҮН ДЬЫЛЫ БЫҺААРАР КЭМ

(Бүтүүтэ. Иннин 1-гы стр. көр).

[illegible] тарийан массовай рейдэрэ, бирэбиэркэлэрэ, от бырпытын [illegible] хамаандалары тэрийиэхтэхтэр.

Хас биирдии партийнай тэрилтэ [illegible] киһи отделение, биригээдэ, звено уонна биирдиилээн отчут быйылгы былаанын эбээһинэстибэтин толоруутун идеологическай ситиһиини толору хааччыйыытын ситиһиэн буолар. Хо[illegible] [illegible] агатор [illegible] оҥоруохтаахтар. Кыта

[illegible] тумуктэрин, [illegible] киһидэх оттооһун [illegible] [illegible] дьон [illegible]хтэр. Үлэ ре[illegible] [illegible] [illegible] биир [illegible] уураллуохтаах.

[illegible] былдьаһыктаах кэмнэр [illegible] [illegible] [illegible] тутуу хааччыйыыга ту[illegible]. Уопсай биирдиилээн [illegible] сайыны бириэмэтигэр [illegible] [illegible] сайылгы

сүөһү аһылыгын бэлэм [illegible] тэрийии [illegible] [illegible] барыта [illegible] [illegible] туруорбуттара. Онон барыта партийнай тэрилтэлэр түөт баар партийнай тэрилтэ уонна политическай-хаһаайыстыбаннай үлэлэрин сү[illegible] ис хоһооно ССКП XXVI съеһиэн оре күүрдүллүбүт эрэлбиттэр, ыччаттар оре көтөҕүллүбүт, күүрүүлээх настроениеларын табан туһанан сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин үлэлэрин үрдүк [illegible] [illegible] тэ бас [illegible] барыахтаах.

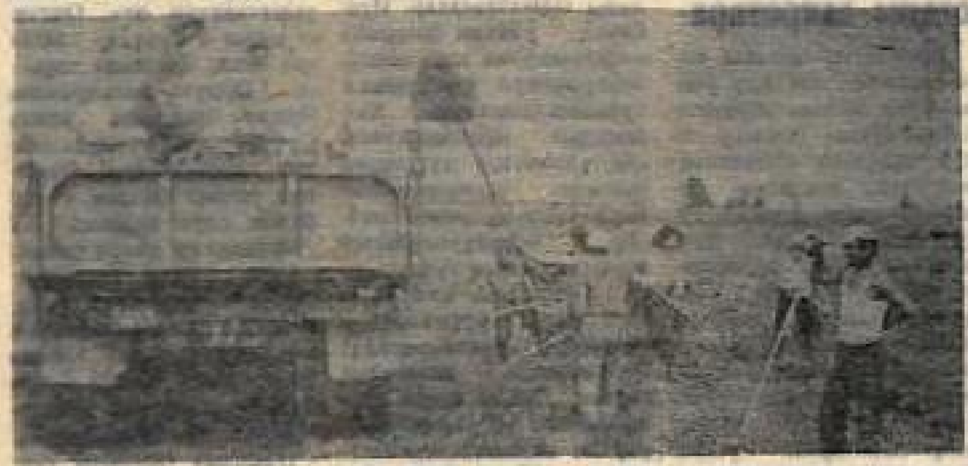

Субуруускай аатынан совхоз Хатылы үөһүүгэ уурулунна. Сир айыы кохтугар сүөһү аһылыгын [illegible] үлэ [illegible]. Үлэ да балачча түмүк бэлэмнээһинигэр [illegible] таһыма тэ [illegible] буолла. Лахадды фермаларыгар басрыллыан. Бу субуотунньукка отделениетыгар 100 тонна силос уурулунна. Отторо окко уулаэтэр 5 тонна шефтэһэр коллективтарга оройуоннааҕы киин балыыһа 50, дьиэ-уот уонна коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениета 25, «Сельхозтехника» холбоһуга 10 киһитин ыыппыттар.

Субуотунньукка сүрүн күүс силоһа [illegible] бастыы хааччыстыбалаах оту кэбистилэр.

Снимоккаҕа: оройуоннааҕы киин балыыһа үлэһиттэрэ субуотунньукка кэмнэр.

П. Оконешников фотота.

КИМ ТӨҺӨ ҮҮТҮ ЫЫРЫЙ?

ОТ ЫЙЫН 3—10 КҮННЭРИНЭЭҔИ СВОДКА

Совхозтар, отделениелар	Фур. ынах	Ыанар ынах	Күннээҕи валовой үүт (ц) 1980 с.	Күннээҕи валовой үүт (ц) 1981 с.	Күннээҕи үүт (1 ынахха) кг фур.	Күннээҕи үүт (1 ынахха) кг ыан.	Тутуллубут үүт (т)	Төрөөб. ынах	Сааг. ынах
Карл Маркс	2432	1760	159,5	189,4	7,4	9,6	172,0	1707	1837
Оһуулуун	640	445	35,0	49,0	8,2	8,9	36,0	329	544
Болугур	493	447	42,0	45,0	9,2	10,0	43,0	465	560
Мугудай	637	441	44,5	52,0	8,1	10,1	46,0	434	437
Бахсы	671	457	38,0	52,4	7,8	9,4	47,0	479	296
Субуруускай	1342	920	67,0	81,0	6,0	8,8	72,5	951	1090
Хатылы	386	310	21,5	28,0	7,3	9,0	24,0	346	240
Болтоҕо	470	330	21,4	28,0	6,0	8,4	25,5	321	450
Соловьев	486	280	24,2	25,0	5,1	9,0	23,0	284	400
Эрдийи Эристиин	1847	1725	144,6	166,5	9,0	9,7	149,3	1598	1534
Хоптоҕо	495	403	41,2	47,5	9,6	9,6	42,3	481	457
Хадаар	483	403	37,0	30,0	7,8	9,7	25,0	390	344
Хайахсыт	443	402	33,4	41,0	9,5	10,4	37,0	350	365
Чаҕыр	426	428	33,0	39,0	9,1	9,2	36,0	368	368
«Чурапчы»	1354	873	70,4	78,0	5,7	8,7	68,0	785	1123
Сылан	688	408	34,9	4[illegible],6	6,2	9,7	37,0	377	544
Кыдаҥкы	376	207	16,7	18,0	4,7	7,5	17,0	218	349
Арылаах	290	171	18,8	17,0	5,6	10,0	14,0	190	230
Оройуон үрдүнэн	6976	5278	441,8	514,9	7,4	9,7	452,8	5041	5584
1980 сылга					6,2	8,3	404,9	5003	5056

Ааспыт сыл түһаанныаах кэмнэригэр хас биирдии фуражнай ынахтан күннэ оройуон үрдүнэн 1,2 кг ордук үүт ыанар. Нэдиэлэҕэ валовойунан 487 центнеринэн элбэҕи ыллыбыт. Ол эрээри сайынҥы күөх толору таба түһаммакпыт диэн этиэхтэээдэ. Сайылык фермаларга КВ оһохтор үлэлээбиттэр, онон эбии аһылык оҥоһуллубат. Комбикорму сороҕ фермалар кураанахтыы салаталлар. Итинник чахчылары, чуолаан, Карл Маркс аатынан совхоз Төлөй Дириҥнээҕи биригээдэтин Төлөөн итиэннэ «Чурапчы» совхоз Саатараатташы фермаларыгар

көрүөххэ сөп. Атын да фермалар итинтэн уратыта суохтар.

Үгүс сирдэргэ күнээҕи режимы тутуһуу кыаллыбат, бостуугтар сарсыардааҥы уонна күнүскү ыамнар икки ардыларыгар ынахтары даҕаны хастар түрүүлэрэ өссө даҕаны кэстүтэлиир. Ыам көтүтүүтэ, ынах сүтүүтэ эмиэ тахсар. Төрөөбүт ынахтары раздойга туруорру кыаллыбат. Түргэнник ситэр силэһэ оҕороп сиэтинэн үэлуута хааллардыбыт, ыанньыксыттар лабыктаны аанна хомуйан ... буоллубар.

Ньирэйи көрүүгэ боп

бойто эмиэ ситэтэ суох. Үгүс сирдэргэ уу баһыллыбат, мэччитин даҕаны хайаан тэриллибэт. Ньирэй куртаҕа сайдыылыгар мэччитин улахан туһалаахын туһунан үлэһиттэргэ өйдөтүү суох. Бу боппуруоска балаһыанньа ордук Эрдийи Эристиин аатынан совхозка мөлтөх. Хоптоҕо уонна Хадаар отделениетыгар 80-ча үһүс уонна төрдүс суортаах ньирэйдэр бааллар.

Өлгөм үүт ыыны охсуһууга хас ферма ахсын үлэни күүһүрдэри бириэмэ модьуйар.

Тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

БАРЫ КҮҮҺҮ — ОТТООҺУНҤА, ЭБИИ АҺЫЛЫГЫ БЭЛЭМНЭЭҺИНҤЭ!

Оройуон совхозтарыгар сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин 1981 сыл от ыйын 13 күнүнээҕи сводката

Совхозтар	Үлэлиир киһи ахсаана	Звено ахсаана	Оттуурга механизация...	Охсуу (гектар)	Мунньуу (гектар)	Кэбиһии (тонна) график	Кэбиһии (тонна) туолла	Силоас (тонна) график	Силоас (тонна) туолла	От мэккэтэ (тонна) график	От мэккэтэ (тонна) туолла
Карл Маркс	523	36	9	1941	1163	1920	268	350	—	37	—
Субуруускай	325	35	4	980	630	1185	219	200	100	37	85
Эрдийи Эристиин	348	20	2	968	672	1335	55	300	—	45	52
«Чурапчы»	376	18	1	750	464	960	175	220	—	—	—
Оройуон үрдүнэн	1572	92	16	4639	2948	5400	737	1070	100	119	137

Государственнай статистика оройуоннааҕы инспектурата.

От ыйын 13 күнүгэр түмүгүнэн оройуон үрдүнэн барыта 92 звено, ол иһигэр 16 толору механизацияланнах, общественнай сүөһү аһылыгын соботуну хаһааныыга үлэлиир. Оттооһуҥҥа 1572 киһи тахсыста. Ол эрээри совхозтар [illegible] оһуо [illegible]. График быйылҥынан 5400 тонна от кибийиллиэхтээхтэр. Барыта суоҕа 737 тонна бэлэмнэнэн, сорудах 13,6 ырынта [illegible] туолла.

Итэ иһигэр Карл Маркс аатынан совхоз 1920 тонна графигар 268 тонналаах. Оттон Субуруускай аатынан совхоз графигигэр 968. Эрдийи Эристиин аатынан совхоз 1280. «Чурапчы» совхоз 785 тоннаҕа хаалан сылдьар. Оройуон үрдүнэн 1070 тонна силос уурулуохтаах [illegible] [illegible] Субуруускай аатынан совхоз 100 [illegible].

Оттооһун уһата сала[illegible] 20-[illegible] хоһуо. Ол

үрдүнэн үгүс звенолар ходуһаҕа хорутаан киирдиллэр, Нуотара, Халааны, Бэрэ курдук ыраах үрэхтэргэ барбыт звенолар силуулун саҥа булуталаан ситэри эрэллэр. Механизированнай уонна механизированнай аҕардаах звенолар, от ситэ үүнэ илик диэн мэтиһыттаан, толору күүһүнэн туруна иликтэр.

Оттооһун саамай быһаарыылаах итиэннэ эрниэттээх күннэрэ үүннүлэр. Онон хас биирдии чааһы, күнү мүччү туппакка сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин графигар киирэ охсуохха.

Совхозтар дирекциялара, парткомнара, сельскэй Советтар исполкомнара оттооһун үлэтигэр баар итэҕэстэри туоратыыга быһаччы дьаһаллары ылаллара наада, онуоха эбии общественность күүһүн таба дьүөрэлээн туһаныахтаахтар.

Хаспыт [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Төлөй Дирингэн биригээдэтигэр сүөһү аһылыгын бэлэмнээһинигэр күһэҥҥи суох [illegible]. Быйыл [illegible] оттооһуналар иһиллэр [illegible] [illegible] тэриллибиэхтин [illegible] турунуулар.

Аналлаах звено

Бу от 8 күнүгэр Н. Н. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] үлэлиир илик. [illegible] [illegible] Кубэйигэ оттуу[illegible]. [illegible] [illegible] уонна бас[illegible] 9 [illegible] [illegible]

мэлистүһер. Иккис күн үстэтэ 8 гектар сири оҕустулар. 70-ча пуругу кэбистилэр.

Коммунистическай коллектива быйыл 50 тонна оту собутуһанньыр соруктаах. Өскөтүн отделение салал

тата кэлэ охсорун тургэнник булан биэрдэҕинэ, тардар күүһүн отчуттар бэйэлэрэ хааччыныныҥ уонна бириэмэтитэн көрөн, субуотунньугунан ыккалэстэххэ, былааннаах эрэсорудаҕынан мүргүрдэмнээн баҕалаахтар.

Ыһыгга общ. корр.

Эрдийи Эристиин аатыннаах совхоз түөрт отделениеларыттан кэлэ аттара, түүтэр сэп-сэбиргэл Нуотара үрэҕэр таһаарыллыбыттара балачча буолла. Оттон ураты сүрүн үлэһит күүс от ыйын 8—9 күннэригэр вертолетунан быраҕыллыбыттар.

От ыйын 8 күнүгэр

Нуотараҕа тиийэн

хоптоҕолор уонна хайахсыттар, от ыйын 9 күнүгэр хадаардар уонна чаҕырдар миэстэлэрин булбулар.

«СО» корр.

Кэбиһиилэр лөглөһөллөр

Оттооһун биһилэтэ сезонугар Карл Маркс аатынан совхоз Мугудайдаҕы отделениетыгар Ф. Л. Дьяконов 10 киһилээх илиинэн үлэлиир звенону салайар. Киниэр сүөһү аһылыгын бэлэмнээһиннэ

турумнуттара балачча буолла. Бэҕэһээҥи түмүгүнэн 200-тэн тахса бугуулу туруордулар. Кэбиһиини от ыйын 8 күнүттэн Оллубуохтон саҕалаабыттара. Отчуттар охсуу, мунньуу, кэбиһии үлэлэрин тэҥҥэ ылларга сүрүн болҕомтолорун уураллар.

Эмиэ бу отделение Төлөй Дириҥнээҕи биригээдэтигэр опыттаах механизатор В. В. Корякин салайар толору механизациялаах звенота хоту аласатары оҕустаран бүтэрэн Бөҕүтүттэрэ киирдэ. Киниэр аласатары үрүт оттоон ылара натарыстыхтар. Ыныах, сылты сүөһү олору үгүстүн таһсар. Оттон үрэхтэрэ

Бастаан — аласатары

быһыт бүтэйдээхтэр. Онон ыксаабаттар.

Бэҕэһээҥи түмүгүнэн звено 206 гектары оҕустарда, 160 гектары мустарда, 30 тонна оту кэбистэ.

Н. ПЕРМЯКОВ.

30 тонна от баар

Бэҕэһээҥи түмүгүнэн Карл Маркс аатынан совхоз Болугурдааҕы отделениетын Н. Н. Игнатьев салайар 6 киһилээх механизированнай звенота 30 тонна оту кэбистэ. Ки

нилэр Аҥма уҥуор Үтлэҕэ оттууллар. Игнатьевтаах быйыл 600 тонна дороххой аһылыгы соботуһанньыр сорууктаахтар. Киниэр этибэллээннэрин болдьоҕу иннинэ толороргу дьуһаллар.

Н. ИСАКОВ

ДОҔОРДОҺУУ МОДУН КҮҮҺҮН ЧАҔЫЛХАЙ ХОЛОБУРА

Монголияҕа Народнай революция кыайбыта 60 сыла туолла

Сайдыы-үүнүү суолунан

60 сыл анараа өттүгэр—1921 сыл от ыйын 11 күнүгэр—Монголияҕа Народнай революция кыайбыта. Улуу Октябрь этигинэрин ньиргиэрэ эргэ олоҕу дьигиһитэн орто үйэтээҕи феодализм үсулуобуйаларыгар бүүппэҕирбит ыраах азиатскай дойдуларга тиийбитэ. Революцияны тэрийээччинэн Монголия уһулуччулаах уолаттарынан Д. Сухэ-Баторынан, Х. Чойбалсаҥынан уонна атын революционердарынан үөскэтиллибит кистэлэҥ революционнай тэриллэлэргэ тирэҕирэн тэриллибит Монголия Народнай революционнай партията буолбута.

Ити бастаан китайскай милитаристарынан, кэлин барон Унгерн үрүҥ гвардеецтарынан саба баттанан сыппыт дойду үгүс үйэлээх историятыгар тосту эргиллиилээх түгэн этэ. МНРП салалтатынан атын дойдулардааҕы халабырдьыттары үүрэр иһин сэбиллэниилээх охсуһуу саҕаламмыта. Ол түмүгэр колониальнай режим суох оҥоһуллубута, дойду тутулуга суох буолуута чолүгэр түһэриллибитэ, государственнай былаас норуот илиитигэр киирбитэ, феодаллар кылаастара политическай баһылыктааһыныттан маппыта.

МНРП бөҕөргөөһүнүгэр уонна народнай революция кыайыылаахтык сайдыытыгар В. И. Ленин Сухэ-Баторы кытары историческай көрсүһүүтэ, кини сүбэлэрэ, атын монгольскай революционердары кытары бэсиэдэлэһиилэрэ суҥкэн суолталаммыттара.

В. И. Ленин, чуолаан, Монголия капиталистическайа суох суолунан, сайдар кэскиллээҕин ыйбыта, онуоха монгольскай үлэһиттэр сүөс-соҕотох таба суолларынан государственнай итиэннэ хаһаайыстыбаннай өттүнэн тутулуга суох буолар иһин Советскай Россия рабочайдарын уонна бааһынайдарын кытары союннаһан охсуһуу буолалларын бэлиэтээбитэ.

Ленин сүбэлэринэн салайтаран партия 50-с сыллар бүтүүлэригэр дойдуну феодализмтан, сайдыы капиталистическай суолун тумунаран, социализмҥа айымнылаахтык киллэрбитэ. Ити курдук, марксистскай-ленинскэй идеялар җалбаннаабат күүстэрэ илэчахчы бигэргэтиллибиттэрэ.

ЭХКС дойдуларын социалистическай экономическай интеграцияларын кэлимсэ программатыгар олоҕуран 70-с сыллар бүтүүлэриттэн МНР национальнай экономикатын экономическай өттүнэн сайдыылаах социалистическай дойдулар таһымнарыгар тэҥнээһинин процеһа күүскэ барар. Бэйэлэрин кэмнэригэр МНРП үс программатынан туруоруллубут дьоһуннаах социальнай-экономическай соруктар толору олоххо киллэриллиилэр. Ити түмүгэр Монголия аграрнай дойдуттан үгүс салаалаах аныгылыы промышленностаах, сайдыылаах социалистическай тыа хаһаайыстыбалаах, бастаан иһэр наукалаах уонна культуралаах аграрнай-индустриальнай дойду буола кубулуйда.

Монголия экономикатын сайдыытыгар кини Советскай Союһу кытары бары өттүнэн биргэ үлэлэһиитэ улахан оруоллаах. 1919—1921 сылларга китайскай халабырдьыттары уонна үрүҥ баандалары, 1939 сыллаахха Халхин-Голга, 1945 сыллаахха Хинганҥа японскай милитаристары утары хорсун охсуһуулар, эйэлээх сылларга МНР итиэннэ ССРС үлэһиттэрэ сарын-сарыннан эйэнсүүлэрэ советскай-монгольскай доҕордоһуу летопиһыгар чаҕылхай страницаларынан буоллулар. Икки дойду сыһыаннаһыыларыгар кэрэ-бэлиэ сүһүөҕүнэн 1966 сыл тохсунньу 15 күнүгэр доҕордоһуу, биргэ үлэлээһин уонна хардарыта көмөлөсүһүү туһунан советскай-монгольскай Дуогабар илии баттаммыта буолар.

Советскай-монгольскай биргэ үлэлэһии—ити социалистическай интернационализм олоххо кэстүүтэ. Кэнники сүүрбэ сылга ССРС күүстээх көмөтүнэн Монголияҕа 600-тэн тахса промышленнай, тыа хаһаайыстыбаннай, культурнай уонна коммунальнай объектар тутуллан үлэҕэ киллэриллиилэр. Олор ортолоругар—Азияҕа биир улахан «Эрдэнэт» алтан-молибден хайа байытар комбината, итиэннэ үлэлиир электростанциялар, чоҕу хостуур предприятиелар, радиотелевизионнай станциялар.

Монголияҕа социалистическай тутуу кээмэйэ тэнийбит сылларыгар культураҕа сүҥкэн уларыйыылар буоллулар. 1921 сыллаахха дойду үрдүнэн соҕотох оскуола баара. Билигин 892-тэ тийдэ. 1942 сыллаахха бастакы ВУЗ—Монгольскай государственнай университет тэриллибитэ. Билигин МНР-гар 9 ВУЗ, 40-тан тахса научнай-чинчийэр институттар уонна тэриллэлэр бааллар. Республика хас төрдүс гражданина үөрэнэр.

Народнай революция албан ааттаах юбилейын МНР үлэһиттэрэ быйыл ыам ыйыгар буолан ааспыт МНРП XVIII съеһэ күүрдүбүт политическай уонна үлэҕэ сүҥкэн өрө көтөҕүллүүтүн быһыытыгар-майгытыгар көрсөллөр. Дойдуга саҥа пятилетка ситиһиилээхтик саҕаланыытыгар бигэ төрүт ууруллуна.

Үөммүт биэс сылга советскай-монгольскай экономическай биргэ үлэлэһиин сэгэлыы тэтими ылылаҕа. Биһиги дойдуларбыт икки ардыларыгар табаар эргиирэ 1,5 төгүл улааттыа. «Биһиги дойдубут коммунистара уонна үлэһиттэрэ,—диэбитэ МНРП КК Генеральнай секретара табаарыс Ю. Цеденбал партия XVIII съеһигэр КК Отчуоттуур дакылаатыгар,—бэйэлэрин ситиһиилэрин итиэннэ кыайыыларын, кэлэр өттүнээҕи былааннарын улуу доҕорбутун уонна союзтаахпытын—Советскай Союһу кытары үгэс буолбут доҕордоһууну итиэннэ бары өттүнэн биргэ үлэлэһиини кытары сибээстиэхтэрин сибээстииллэр».

Советскай коммунистар уонна биһиги норуоппут бүтүннүүтэ МНРП-тын итиэннэ МНР-тын социализм уонна коммунизм иһин уопсай охсуһууга бэйэлэрин эрэллээх союзтаахтарын быһыытынан көрөллөр. Табаарыс Л. И. Брежнев 1974 сыллаахха быраатты дойдуга сылдьан советскай-монгольскай сыһыаннаһыылар биһиги партияларбыт интернациональнай политикаларын, биһиги дойдулар иккиэннэрин кыһалҕаларыгар итиэннэ интэриэстэригэр хардарыта табаарыстыы болҕомтобут быһаччы түмүгүнэн буолааччы диринг итэҕэйиигэ олоҕуралларын бэлиэтээбитэ.

Бары өттүнэн ситиһиилэрдээх аныгы Монголия түс бэйэ сайдыытын суолугар турбут эдэр государстволар болҕомтолорун тардар. Монголия опыта бэйэтин дьылҕатын бэйэтин илиитигэр ылбыт норуот марксизм-ленинизм барыны кыайар үөрэҕинэн, пролетарскай, социалистическай интернационализм идеяларынан сирдэтэр партия салайар буоллаҕына тугу ситиһиэҕин илэчахчы көрдөрөр.

МНРП уонна республика правительствота эйэ уонна норуоттар биргэ үлэлээһиннэрин политикатын утумнаахтык ыыталлар. ССКП XXVI съеһинэн туруоруллубут эйэлээх советскай этиилэри сорунуулаахтык өйүүллэр, антикоммунизмы итиэннэ улуу омугумсуйууну утары, билиҥҥи кэм бары революционнай күүстэрин түмэр иһин тураллар. Аан дойду 91 государстволарын кытары дипломатическай сыһыаннаах МНР аан дойдутааҕы авторитета биллэ-көстө үүнэ уонна бөҕөргөөтө.

Народнай Монголия социалистическай общество тутууну ситэрии суолунан эрэллээхтик хардыылыыр. Ити суолга кинини саҥа ситиһиилэр күүтэллэр.

В. ТИТКОВ,
экономическай наука кандидата.

«Правда» пресс-бюрота.

КЭҤИИ, ДИРИҤИИ ТУРУОХТУН

Монголия Народнай революцията кыайбыта 60 сыла туолуутун бүттүүн социалистическай биргэ доҕордоһуу дойдулара биир кэрэ-бэлиэ событие быһыытынан бэлиэтииллэр. Советскай уонна монгольскай норуоттар доҕордоһуулара сылтан сыл кэҥээн иһэрэ хас биирдиибитин үөрдэр.

ССКП Кини Комитетын уонна МНРП Кини Комитетын көҕүлээһиннэринэн 1973 сылтан Саха сирин итиэннэ Монголия Баян-Хонгорскай уонна Гоби-Алтайскай аймактарын үлэһиттэрин икки ардыларыгар доҕордуу сибээстэһии олохтоммута. Биһиги республикабыт үлэһиттэрин итиэннэ монгол доҕотторбут икки ардыларыгар сибээстэһии сылтан сыл байытыллан, бөҕөргөөн иһэр. Ол биир көстүүтүнэн хардарыта ыалдьыттаһыы буолар. Делегациялар састааптарыгар производство бастыҥнара, норуот хаһаайыстыбатын специалистара, партийнай, комсомольскай уонна профсоюзнай үлэһиттэр киирэллэр. Кэнники сылларга студеннар тутар этэрээттэрин хардарыта сырыылара итиэннэ өссө кэҥээтэ. Ол курдук, «Халкин Гол-40» тутар этэрээт Орджоникидзевскай оройуонугар 400 сүөһү киирэр хотонун тутуута биир ыйга олус көхтөөхтүк үлэлээбитэ. Саха государственнай университетын тутар этэрээтэ быраатты Монголияҕа баран эмиэ биир ый үлэлээбитэ.

Тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин делегацияларын доҕордуу сибээстэһиилэрэ улам кэҥиир. Үлэ тэрээһинин, [illegible], техниканы туһаныы, зооветеринарнай үлэ, о. д. а. бочуруостар опыты атастаһыы проблемаларынан буоллулар. Опыты атастаһыы, доруобуйа харыстабылын уонна норуот үөрэҕириитин, наука уонна культура эйгэлэриттэн эмиэ хабар. Ити барыта үлэһиттэри интернациональнай иитиигэ көмөлөһөр, доҕордуу биргэ үлэлээһини үтүөкэннээх холобурунан буолар.

Былырыын мин Гоби-Алтайскай аймакка тыа хаһаайыстыбатын үлэтин опытын атастаһар делегацияҕа кыттар чиэскэ тиксибитим. Биһиги делегациябыт ордук монгол доҕотторбут ууну мунньуунуу, булуу бочуруостарын быһаарар мелиоративнай үлэлэри ытарга кыаҕы ситиспиттэрин, сүөһү аһылыгын күнтэн-дьылтан тутулуга суох быһаарыыта элбэх үлэ барарын биһирээн билсиспитэ. Ат көлөҥү туһаныы өбүгэттэн-өбүгэҕэ бэриллибит үтүө үгэстэрэ кини болҕомтотун тардаллар. Ханна баҕарар биһигини доҕордуу быһыыга-майгыга көрсүүлэрэ бу дьиэлээх норуоттар доҕордоһууларын бэлиэтинэн буолбута.

Биһиги оройуоммут Гоби-Алтайскай аймагы кытта сибээстэһиитэ улам кэҥээн иһиитэ интернациональнай биргэ үлэлэһиин, доҕордоһуу чаҕылхай көстүүтүнэн буолла.

Быраатты доҕордоһуу үтүө үгэстэрин салгыы сайыннарыы, кини ис хоһоонун өссө байытыы уонна дириҥэтии—биһиги барыбыт кэспит дьыалата.

М. ОКОНЕШНИКОВ,
Карл Маркс аатынан совхоз парткомун секретара, советскай-монгольскай доҕордоһуу обществотын Саха сиринээҕи отделениетын бырабылыанньатын чилиэнэ.

ТЫА СИРИН АНЫГЫТА

Монголия тыатын сирин бүгүҥҥүтүн үтүөкэннээх уратыларыттан биирдэстэринэн тыа хаһаайыстыбатын производствотын интенсификациялааһын курса буолар. Ити сыалга, чуолаан, государственнай хаһаайыстыбалар, ону тэҥэ тыа хаһаайыстыбатын холбоһуктара тэриллэллэр. Олор ахсааннарыгар Эрдэнэт куораттан 25 километрдаах сиргэ баар «Улан-Толгой» диэн оҕуруот аһын үүннэрээччи, үүттээх ынах сүөһүнү иитиини дьарыктанар саҥардыы тэриллибит госхоз эмиэ киирсэр. Кини уһаайбата бары социальнай-культурнай учреждениеларынын, производственнай объектарынын 2 №-дээх советскай уопсай тутуу треһин коллективынан тутуллубута. Ити трест быраатты дойдуга норуот хаһаайыстыбатын бөдөҥ объектарын тутар.

Госхоз үрдүк механизациялаах сүөһү иитэр комплекса 2500 ынах сүөһүгэ, ол иһигэр 1200 ыанньыкка, суоттаммыт. Бу—дойдуга саамай бөдөҥ ферма. Хаһаайыстыба үрдүк оҥорумтуолаах тракторадарынан, автомобилларынан, комбайннарынан, улахан кыахтаах ардахтатар установкаларынан, Советскай Союзка оҥоһуллубут атын да техниканан сэбилэммит.

Госхозка монгол агрономнара, зоотехниктара, инженердэрэ, ветврачтара кытары биргэ хаһаайыстыбаны бырайыактаммыт кыамтатыгар тиэрдэр иһин советскай специалистар эмиэ үлэлииллэр.

«Улан-Толгой» үлэһит дьонноро сүөһү иитиитин бородууксуйатын оҥорон таһаарыы уонна государствоҕа туттарыы былааннарын болдьох иннинэ толортуулар.

СНИМОКТАРГА: дойдуга саамай улахан «Улан-Толгой» госхоз сүөһү иитэр фермаатыгар; госхоз селекционер-зоотехнига Ч. Магмарсурэн; «Улан-Толгой» госхоз специалистара социалистическай эбээһэтэлистибэлэрин сүбэлэһэллэр.

К. Болдохонов уонна И. Зотин фотолара.
ССТА фотохрониката.

ПЕКИН: ОБЩЕСТВО ДИРИҤ МОҤКУРУУТТААҺЫНА

Комментатор колонкалара

Китай компартиятын бэс ыйын бүтэһигэр буолан аастыт пленумуна «ЦПР пленумнарыгар аастыт кэмнэ коммунистическай партия историятын сорох боппуруостарыгар быһаарыылары» ылыныы уонна ККП салалтатыгар кадрдары уларыта тутуталлара.

Пленум ыытыллыбыт докумуоннарыгар ККП үөскүүбүттэн аастыт 60 сыл та кини тутуспут курсугар сыана бэриллибэт. Онуоха ордук удаган сүлүк Мао Цзэдун үлэ-ирдэ-хамнаһын уонна ККП 20-тэн таҕыс сылларыгы политиката ырытыыта бэриллибэт. Бэйэ бэйэни кытары сытыы охсуһуунан ыарытыллан оногоһуллубут докумуоннаргар ыйыллыбыт балаһыанньалар итиннэ сыаналаллыбыттар утарыласпаллартан уонна тыл-тылга киирсиһэ сатаабыннарыттан ураты ыллаллаллар.

Экономикаҕа уонна политикаҕа дойдуну түннэстэн киирбиттэгэр туруорбут маоистскай курс сүһүрдүүлээх сибидыаллара «быһаарыылар» авторлара Мао Цзэдун үгүс сыһаларын билиһиннэрэр бүһэйдэ. Сэҕэҕэ «Улахан ыстаанын» уонна «Народнай коммуналар» Мао Цзэдуннаан сэкиэнньүлүбут итиннэ воруот тэһээйэстыбатыгар, официальнай ааҕыыһынан, сүүс миллиард юаньнаах ночооту оногорбут олоҕуна, молүйүөнүнэн дьон олох төрүт быдьыалбыт уонна дойду кайдыытын үгүс сылларга тиэтэрэ быраҕыллыт. «Культурнай революция» оһу тэҥэ маоһор сыһаналаабыт нэнэ атын биир хабааннаах тайҕыларга тардыллыыллар.

Пекин, дьиҥ иһигэр эрбыыллар. Онно Мао «иҥиэнэлэрэ» партия устаабыгар «салалта буоларчыларынан» алтыһыбыттара. Оҕо сэһэргэр ККП VIII съһын принципиальнай ууруохтарын туһунан түөх даҕаны этиллибэт. ККП Комитеныгы байыаннай советин председателин дуоһунастарыттан босхолоннор. Итиннэ бастыҥынан Ху Яобан, кэлэйиэҥэ Дэн Сяопин ылаллар. ККП политбюротун составаҕа уруккутуттан хаалбытын да иһин, киэҥ салалтатын уларыта түһүү Дэн Сяопин уҥа прагматическай болөҕүн позициятын бөҕөргөттө. Былаас китайскай үрдүкү салалтаҕа былаас иһин барар охсуһуу ыллаабыһай бириэмэлэрин туоратта, итиннэ байэ бэйэни сойуолаһыы уочараттаах турун күүтүөхэ сөп. Пекиҥҥэ оҥу дьиҥнии билиһиннэллэр. «Быһаарыылартан» «анаархаан белэхтөрүн суох оҥорторуохха», «партия кэккэтин тоҥнүбүт төрүөхтэртэн босхолуохха» диэн сурулуннэ.

ККП КК пленумун түмүктэрэ Китай киэҥиттэ сыллардааҕы салалтатын курсун олохтоох оҥорорго итиннэ биэрэгэтэрэ сорукпыттын көҕдөрөллөр.

Ол эрээри итэ курс маоизм иһ да, аан дойдутаайы да политиканан социализм принциптэрин токурутуута тиэрэрдибит моҥкуруутааһынын ыттан Китайы таһаарыа суоҕа. Маоизм содулларын сөрүүлаахтык уонна утумнаахтык туоратыы эрэ Китайы доруобай прогрессивнай сайдыыга сүүлугар таһаарэр ыйыхтаах.

М. ЯКОВЛЕВ.
(ССТА).

СЕВАН ӨЛГӨМ ТУОНАТА

АРМЯНСКАЯ ССР. Севан күөлгэ Севанньаабы балык комбинатыгар үрүт хайаларга баар киирэр балыгы буллуур түөрт завод үлэлиир.

Биллигин күөлгэ балыктааһын муҥутаан тураҕынан. Быйыл эрэһин гэриллэлэригэр балыксыттар уон үс тыһыынча центнэр сибиһэй бородууксуйаны туттарар эбэһээтэлистибэллээхтэр.

Снимоктарга: үрүҥ кэмүс хатырактаҕы бултаайын; Эдэр балыксыт Дереник Манукян.

Э. Габриелян фотота. (ССТА фотохрониката).

БОТУЛИЗМТАН СЭРЭНИҥ

— Доруобуйа муннуга —

Күн-дьыл сылгас кэмигэр аһылык бородуукталарын харайыыга ордук болдьохтоохтоон, сэрэхтээх буолуу эрэйиллэр. Ордук сир, оҕуруот астара куһалстан тургэнник буоруу буолалларын умнуохха Сайыннары, күһүҥҥү кэмиэ астан сүһүрэн ботулизмнаан малдьыы кутгала улаатар.

Ботулизм—мараһан ыарыы. Ыарыы үксүгэр дьиэҕэ балзаммыммит астартан—эти, тэллэйи, гуубаммыт, хатарыллыбыт, ыыстаммыт балыгы, халбаһыыны, сибиниэ сыаты. о.д.а. сиэһиитэн кобуон сөп. Киэн микроба почваҕа баар буолар. Спората 3—5 чаастаах оргутууну да тулуйуон сөп. Почваттан ботулизм споралара оҕуруот аһыгар, фруктаҕа, ыарыһах нукалай курдук буолар, хаһсанара ыарыыр, үөһүгэр, хотуйар.

Ыарыы балыктэрэ биллиэллэр эрэ, тута ирэһы ыҥырыллыахтаах.

Оҕуруот астарын, фрукталарын кэнсиэрбэлээбиҥҥэ сырьоҥу обработкалыыртан хайаан да ыраастык, сэрэхтээхтик туттуохтаахтыт. Сырьоҥу хас да тогул кыраан ууттугар суулуллуохтаах. Үгүс кислотата суох оҕурсу, горох курдуктарга хайаан да рецебы туһаһан сайхары, туһу, уксуһу, лимоннай кислотаны кутуохха наада.

Таллайдэра кэнсиэрбэлээбиҥҥэ ордук сэрэхтээх буолуохха. Мас буочукаҕа туһуохха, маринуйдуохха наада. Маринадка уонна ороһуолга 1 литргэ 2 лии остолбуой иһуоска туһһу уонна 80 бырыһыанньаах уксус эссенциятын кутуохха. Таллайи сиэх иннинэ хайаан да суулаан баран, сиэҕэ мариндадка, ороһуолга кутуллуохтаах, эбэтэр мһаарыллыахтаах.

Ботулизм ордук оҕоҕоро кутталлаах.

Сибиһэй эбэтэр үчүгэйдик буһарыллыбыт аһы аһаабын—ботулизмтан, атын да ис марылыарыттан харыстаныы сааһай эрэллээх суола.

Общественнай аһылык тэрилтэлэригэр дьиэҕэ балзаммыммит астары иҥ. һилиннньэттэн тутар сэрэхтээх. Сибиһэйдэни тутан баран, технолог көрүүтүнэн рецебы тутуһан болэммиир ордук.

К. СИВЦЕВ,
СЭС санинструктора.

Өр кэмнээ специалистар ортоорутар сүһүҥү аттыыхха дуу, абэтэр автоводскай инвентарнай нүөмэринэн мүкүрданыахха дуу диэн мөккүөр үөскүү сылдьыбыта. Оттон баараҥҥа уонна ыллата биллиитиэхэ диэри аат биэрбэттэр.

Ол эрээри сүһүҥ иитиитин историятыгар аатыгыс биэриини кытта ыкса сибээстээх. Дьиэ сүһүтэ аакка түргэнник үөрэнэр, ыҥырдаҕа истэр, ыһах ыҥырарар, сылгы иҥэрсийэр. Сүһүгэ аатыгыс хайдах биэрэр түһунан специалистар ортолоруттар билиҥин даҕаны мөккүөр бара турар. Сорохтор ыһах сүһүгэ ыйытыы аатын бастаҥы буукубатыттан тахсар аатыгыс биэрэ сатыыллар. Холобур, Кэлиина диэн ыкаҕын төрөөбүккэ тыһытыгар Кама. Калитка. Кавелла. оҕуһугар Корсар, Красавчик. Крик диэн биэрээллэр. Бу ыһах сиэҥиэрин уонна хос сиэҥиэрин аатгара эмиэ «К» буукубаттан тахсаллар. Маҥнык системаҕа аатгаччылар сүһүҥ төрдүн-уһуҥун булууга уһаҕан комолоох диэллэр.

Сорохтор ити ньымаҥы «матрицалаг» системаҕа аатгыллыыллар уонна аҕатын төрдө-уһуҕа биллибэккэ хаалар диэн ааҕаллар. Онон киэһээ тыһытын ыйытыы, оҕуһун аҕатын аатырын бастакы буукубатыттан таһаарар аатыыра этэллэр.

1970 сылларааҕа РСФСР үтүөлээх зоотехниктэ Н. П. Смирнов редактордаах сыыс сүһүҥ аатын хомуурунньута тахсыбыта. Онно иуучча алфавитын 28 буукубатыгар барыта 12 тыһыынча сүһүҥ аата киллэриллибитэ. Бу кинигэттэн мэрэй араас аатгары сылларыҥнан биэрээллэр. Холобур, 1981 сылга төрөөбүт ыҥырэдэри «А» буукубаттан таһаарар аатгыыллар (тыһыларын Аврора, Арена, Арфа, оҕустарын Атом, Апельсин, Акробат, уо. д. а.). Маҥнык системаҕа аатгыыр табыгастаах. Бу түбэлтэҕэ зоотехник сүһүҥ саҕаһын уонна кинии хаһан бырааттыыры чопчу билэр.

Сүһүҥү дьүһүнүгэн көрөн аатгаһыы ордук маассабай. Холобур, Кутас Өрүөстээх, Туһахта, Эркэкэй, Кутас Маҕаас, уо. д. а. Итиэдэ ферма ахсын хос-хос хатыламаллар. Үгүстэр ыыппыт төрөөтүн кытта аатгааһынна, ыһахха таҕсарыгар бикрда биэрээллэр. Сүһүгэ ааты зоотехник буолбакка, үксүгэр маннык-сыттар уонна ыҥырэй көрөөччүлэр ингэрэтчиллэр.

Ханныгын да иһин сүө-

Специалист сүбэтэ

СҮӨһҮНҮ АТТААҺЫН

һү аттаныахтаах. Ол гынан баран кылгас итиэннэ чуолкай буолуохтаах. Үһүн аат сүһүҥү ыытыарга. «дууһаҕынан» иэнсэтэрэ олоҕуна буолар. Маны сэргэ туох эрэ ис хоһоонноох, культурнай буолуохтаах. Сорохтор Бандитка, Нахалка, Психопатка диэччилэр, сорохтор киһи аатын биэрэччилэр. Ити олох сыыһа. Политическай ис хоһоонноох (Комсомолка, Комсомолец), нацииллар (Монголка, Англичанка) аатгаһыан аатгыыр кэлүүлэммэт. Сүһүгэ ааты биэриигэ өссө 87 тыһ. тыллаах Д. Н. Ушаков, 200 тыһ. тыллаах В. И. Даль словардарын туһаныахха сөп.

Зоотехниктар, ордук племенной хаһаайыстыбаларга, сүһүгэ ааты биэриигэ эппиэттээхтик сыһыаннаһыахтаахтар. Ол государственнай племеннойкнигэҕэ сурулларын туспаах боруода историятыгар киирэн биллиэҥкистуон сөп. 1970 сылларааҕа тахсыбыт 12 тыһ тыллаах сүһүҥ аатын хомуурунньугар үксэ нормовой, эмтэх оттор, технический, декоративнай үүнээйилэр, сибэкки-лэр, химическэй элементтэр, минераллар, саҥа приборлар, Күн систематын улахан уонна ыра планеталарын, спутниктар, хайалар, вулканнар, водопадтар аатгара киллэриллибиттэр.

Оноон сүһүҥү дьүһүнүгэн аатгаһыннан аккастаһан, табыгастаах аатгары биэрэрбит наада.

С. БАРАШКОВА,
плем-холбоһук старшай селекционер зоотехниктэ.

Редактору солбуйааччы С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

Эрилик Эристиин аатынан совхоз дирекцията, парткома, рабочкома, комсомольскай комитета, Чаҥыр сельсовета, отделение салалтата ССКП чилиэнэ, колхознай тутуу ветерана

КАРПОВ ДМИТРИЙ ПАВЛОВИЧ

уһун мараһан ыарыытын олбуһуннэ кэргэттэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурданнарын тиэрдэллэр.

Карл Маркс аатынан совхоз дирекцията, парткома, профсоюз рабочкома, Одьулуун нэһилиэгэ салалтата уйэ ветерана

АНТИПИН АФАНАСИЙ АНДРЕЕВИЧ

мараханнык ыалдьан олбуһуннэ кэргэттэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурданнарын тиэрдэллэр.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с., Карл Маркс уул., 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-395, отделлар—21-495, уэпсай — 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь»)— орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54907 Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ
№ ЗАКАЗА 83. г. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 3168.